

54.

Offertanken

i den madagassiske Folkereligion.

Af
Missionsprest L. Vig.

Stavanger 1913.
Det norske Missionselskabs Bogtrykkeri.

Pris 0,20

Offertanken

i den madagassiske Folkereligion.

Af
Missionsprest L. Vig.

Stavanger 1913.
Det norske Missionselskabs Bogtrykkeri.

Offertrangen findes hos ethvert Folk. Den er ligesaa almindelig som Gudsbevidstheden, som den er et Udtryk for.

Hos de hedenske Folkeslag aabenbarer deres Ofringer mere end noget andet de Tanker, som de har om de oversanselige Magter, og hvorledes de forestiller sig Forholdet til disse. De er Bekjendelseshandlinger, hvorved deres religiøse Tanker, delvis ogsaa deres moralske Livssyn, træder mere eller mindre klart frem.

Man kan trygt sige, at Ofringerne er Hedningernes religiøse Pulsslag.

Dette gjælder ikke mindst det Hedningefolk, hvis Offertanke vi her skal søge at give en Fremstilling af.

De forskellige Ofringer, man finder hos Madagasserne, er ikke bare Udslag af tilfældige, skiftende Følelser; de er gennemgaaende Udtryk for en bestemt religiøs Tro og et paa denne grundet Livssyn.

Madagasserne var et religiøst bundet Folk. Fra Fødselen til Døden beherskedes de af Religionen, og deres hele Liv, selv de mindste Træk — som at gaa ind gennem Husets Dør — var bestemt af religiøse Forskrifter. Men deres Religion gav ikke noget, der gik ud over den dennesidige Tilværelse. Belønning og Straf i et kommende Liv kjendte de ikke, skjønt de troede paa Sjælens Udødelighed, men de tilbagesviste bestemt Tanken paa en legemlig Opstandelse.

«Angaaende det, som ligger bag Døden, da klarer vi ikke det. Gud faar vælge.» Saa tænkte og talte de mest indsigtfulde Hedninger. De holdt sig nøie til «Fædrenes Skikke», fulgte Skjæbnelæren, rettede sig efter «det forbudne» og brugte sine Tryllemidler. Derved mente de at kunne klare sig her i Livet, blive gamle og have det godt.

Gjennem Generationers Oplevelser og Iagttagelser var deres Syn for en Gjengjældelse her i dette Liv blevet klart og skjærpet. Og dette Syn var uddybet ved den fine Følesans, som er egen for Naturfolkene. I deres gjængse Ordsprog og Talemaader kommer dette frem. «Der er ikke Hevntanker hos mig, men det man gjør vender tilbage.» «Den Mak, som plages, kan ikke svare; Gud skal svare.»

Den, som følte sig forurettet og plaget uden Evne til at faa Ret mod sin Undertrykker, kunde bruge denne Talemaade om den stakkels hjælpeløse Mak: «Jeg kan ikke svare, Gud skal svare.» Det var Gjengjældelsen i dette Liv, han tænkte paa. «Det man gjør, vender tilbage». Jeg har ofte seet, at det just er gaaet efter denne almengyldige Livslov: «Gud lader sig ikke spotte; thi hvad et Menneske saar, det skal han og høste.» Gal. 6, 7.

Denne Lov, at Høsten bliver som Udsæden for os Mennesker, var indskreven ogsaa i Madagassernes Hjerter; men de manglede Evne og Vilje til at følge den. Det kom ikke videre end, at Sandheden i denne Lov kunde dulme deres Smerter overfor Lidelser, som paaførtes dem.

De religiøse og moralske Tanker, som giver sig

et ret bestemt Udslag gennem disse madagassiske Visdomsord, er af det største Værd i vort Arbejde blandt Folket. Det nye, som vi bringer dem, vil saa let betragtes som «Europæernes pene Historier.» Formaar vi at gribe Hjertestrengene her, vil vor Forkyndelse ikke virke udenfra og føles som nye Paalæg. Den vil da virke indenfra, i Tilslutning til det, som Madagasserne efter sit eget religiøse og sædelige Syn kjender og maa give sit Bifald. Særlig gjælder dette Gjengjældelsestanken. Det man gjør vender tilbage, ikke bare her i Livet, men særlig i det Liv, som kommer. Alt det vi gjør, har Betydning for Evigheden. — — —

Forgaaelser mod «det forbudne» — deri indbefattet ogsaa det, som den almindelige Mening og sædelige Bevidsthed hævdede som god Moral — ansaaes for Synd. Saadanne Synder virkede, at Overtræderen blev skyldig, og Skylden fulgtes altid af Straf. Straffen var Fattigdom, Sygdom, en pludselig Død eller Død i en ung Alder. Straffen tænkte at staa i et bestemt Forhold til Brødens Art, som kun Mpisikidien; d. e. Spaamanden, Sandsigeren kunde udfinde.

Skyldbvidstheden inden det madagassiske Hedskab fik sit Udtryk i deres Ordsprog og religiøse Talemaader. «Skylden er som en glat Sten i Jordskorpen: den sees ikke, men man snubler paa den og falder». (Her tænkte ogsaa paa den Skyld, som fulgte Forgaaelser mod den borgerlige Lov og Orden).

«Skylden gaar ikke foran en, saa man kan indhente den; heller ikke gaar den ved Siden af en,

saa man kan bede om Vei: Skylden følger en som Hunden.»

I sit gjensidige Forhold lagde Befolkningen i Madagaskars Indland for Dagen en prisværdig Høflighed. Vilde man saaledes komme forbi en, som man indhentede paa Veien, bukkede man, idet man passerede en saadan, og bad: «Maa jeg faa Vei.» Saaledes kunde man ikke forholde sig med Hensyn til Skylden. Her hjalp hverken gode Ord eller Høflighed; thi den vedblev «at følge en som Hunden».

At Madagasserne troede sig bundne af Skylden og følte, at de stod aldeles magtesløse overfor den, kommer tydelig frem i deres religiøse Overleveringer. «Skylden er som Sveden mellem Skuldrene: den naaes ikke af Hænderne; man maa laane en til at tage den bort.»

Det forekom i enkelte af Madagassernes magiske Handlinger — saaledes i Kjærlighedstrolddom — at man indpodede Pulver af Tryllemidler paa det Sted mellem Skuldrene, «som ikke naaes af Hænderne.» Saadanne Handlinger symboliserede altid det, som laa udenfor den menneskelige Magt at fjerne eller forandre. (Tryllemidler skuredes mod en liden firkantet ru Sten. Det Pulver, som derved fremkom, indpodedes paa forskjellige Dele af Legemet).

Saaledes ogsaa med Skylden. Den kunde Mennesket selv slet ikke borttage. Straffen fulgte Skylden, og den kunde ikke fjernes ved Glemsel.

Madagasserne famlede efter den Sandhed, at «Synden er Lovbrud», 1 Joh. 3, 4, den bestod jo i Forgaelser mod «det forbudne». Dette i Forbindelse

med, at det de erkjendte for at være Synd, gjorde dem skyldige, at Skylden fulgtes af Straf, at de her stod magtesløse, at de maatte «laane en anden til at tage den bort», dannede ypperlige Tilknytningspunkter for vor Prædiken og Religionsundervisning.

For at befri Overtræderen for Skyld og Straf maatte der religiøse Handlinger til, enten Besværgelses- og Renselseshandlinger eller Offerhandlinger. De første anvendtes for ufrivillige Synder — for saadanne kunde der dog tildels ogsaa ofres — eller mindre Forgaelser. For store Synder, saaledes Synder mod Gud og Fædrene, maatte der ofres. Besværgelses-, Velsignelses- og Renselseshandlinger kunde da bruges som en Del af selve Offerhandlingerne.

De madagassiske Offere kan inddeles i forskjellige Klasser eller Grupper:

1. Stedfortrædende Offere.
2. Offere for at ære og styrke Afguderne eller Tryllemidlerne.
3. Løftesoffere, Takoffere og leilighedsvisse Offere.

1. Stedfortrædende Offere.

Det var en almindelig og en af de mest fremtrædende og merkbare Tanker i det madagassiske Folk, at den, som var ringere, maatte ofre alt: Gods og Penge, ja sig selv for den, som var højere stillet i Samfundet. Blev saaledes en Stormand «truffen af Loven» : anklaget for en Forbrydelse, maatte hans undergivne, hans Slaver og andre gjøre alt for at fri ham. De kunde da yde betydelige Summer for at redde ham. (Saaledes som det madagassiske Rets-

væsen var, kunde man redde selv den største Forbryder, naar man havde nok af Penge).

Hvad der var anerkjendt som ret og selvfølgelig i deres Folkeliv, fandt vi ogsaa i deres Religion. Det havde saaledes faaet sit Udtryk i et af deres traditionelle Ord, som lagdes Storhøvdinger i Munden: «Naar jeg er syg, lad en Slegtning dø i mit Sted; naar en Slegtning er syg, lad en Okse dø i hans Sted».

Et andet af deres overleverede religiøse Ord gik i samme Retning: «De sortes Blod skal træde istedet for de blaaes Blod.» Det sorte var Slavefarven, Trællemærket. Det blaa var derimod det frie Folks Farve. Slaveblodet skulde udgydes som et stedfortrædende Offer for det frie Folks Blod.

At den, som var ringere, skulde ofre sig for den store, det mindre værdifulde for det, som havde større Værdi — Fjærkræ kunde ofres for sygt Storfæ — var saa gennemgaaende i den madagassiske Religion og Folkeliv, at jeg kun i et af deres mange Sagn har fundet en Undtagelse fra denne Regel. Ifølge dette gik en Fader til Gud og tilbød sig som Sonoffer for sin Søn.

Fra det virkelige Liv har man et lignende Træk: Da en Sakalavahær drog til Indlandet for at røve, gjorde den paa Opveien sit almindelige Løfte med tilhørende Ofring ved et af de mest kjendte Overfartssteder. Løftet gik ud paa, at naar de med Held vendte tilbage, skulde de ved dette Sted ofre et Menneske. En ung Pige, som var blandt dem, de havde røvet, blev udseet til Offer. Pigens Bedstemoder bad da om, at hun maatte ofres istedetfor sit Barnebarn, og hendes Bøn blev opfyldt.

Blev en madagassisk Hedning syg, saa blev han med étt religiøs stemt og hele Familien med. Den syge «maatte frelses». Skylden, som foraarsagede Sygdommen, maatte «borttages». Dertil maatte man «laane en anden». Denne anden var Sandsigeren, som ved Hjælp af sit Spaadomsapparat kunde give Besked om Skyldens Art og tage den bort ved det stedfortrædende Offer, han forordnede. Den ledende i Familien henvendte sig til ham, «Naar man er hungrig» — sagde han — «behøver man Mad, naar man er tørstig, trænger man Drikke; men naar man er syg, erindrer man Fader og Moder; og hvem er Fader og Moder uden du? Vi beder, at du maa spaa? Maatte din mægtige Haand gaa fremad!»

Mpsikidien, Sandsigeren, forsikrede, at han skulde «gjøre Spaadom», ikke paa maafaa; thi «I er jo Børn!» Saa tog han sit Spaadomsbræt med tilhørende Sand frem. (Det var Sand, man brugte, naar man spaaede for syge, ellers brugtes Maiskorn, Bønner eller smaa bønnelignende Frugter). Naar han var «færdig med Spaadommen» — den foregik efter bestemte Regler, og forsaavidt var det ikke paa maafaa — kunde han sige: «Dette er Skyld fra Himmelen, som jeg ikke kan borttage. Der maa udgydes Blod.»

Fik den spørgende et saadant Svar, sendte han Bud omkring i Grænden: «Nu maa I forsamle Eder, hele Familien, hele Slegten; thi nu skal det gøres, hvorved Blod træder istedetfor Blod, Liv istedetfor Liv.» Saa samlede man øieblikkelig og foretog en stedfortrædende Offerhandling. Den syge bragtes hen til Kanten af den Grøft, som omgav Landsbyen,

et Sindbillede paa, at han nu var ved Kanten af Stendøren : Døren til Graven. Her lagdes han paa syv nye Matter. Syv er Besværgelsens, Tilintetgjørelsens Tal. «Den Ulykke, som havde grebet ham», skulde besværges, tilintetgjøres. Matterne maatte være aldeles nye, ikke en Brist i dem eller en Bugtning paa dem. Dette var et Sindbillede paa, at den syge, som laa paa dem, skulde reise sig fra sit Leie som en ny, feilfri Mand. Heller ikke maatte Matterne være syede sammen af to Dele, men være flettede helt igjennem. Det samme maatte ogsaa iagttages med Hensyn til Prestens «Ornat», et mørkerødt Silkeklæde, som han bar under Handlingen. Ogsaa dette havde en sindbilledlig Mening. Var Naalen brugt paa de syv Matter eller paa Prestens Lamba, vilde dette føre til, at Naalen maatte benyttes til at sy sammen mørkerøde Silkelambaer til den syges Ligklæde. Offerhandlingen vilde da være uden Nytte.

Med den største Nøiagtighed fulgte Madagasserne det sindbilledlige i sine religiøse handlinger. De trælledede her som ellers under det strengeste Formvæsen.*)

Offerhandlingen foretoges som Regel tidlig om Morgenen, da «Solen steg op i Øst, og Maanen gik ned i Vest». Lyset og Livet skulde gaa op som Solen. Det onde og «Ulykken», som havde paaført ham den dødsfarlige Sygdom, skulde gaa ned som Maanen. Det var en hevdvunden Skik i Madagassernes religiøse Folkeliv, at de lykkesøgende under de religiøse

*) Usyede Klæder brugtes i Østerlandene, ogsaa hos Jøderne. Jesu Kjortel var usyet vævet fra øverst og helt igjennem. Joh. 19, 23.

Ceremonier maatte vende sig mod Øst. Tildels maatte de da gaa østover og opover. Under Besværgelses- og Forbandelsehandlinger iagttoges det derimod, at man vendte sig mod Vest og gik nedad. Midler, som brugtes ved slige Handlinger, kastedes i Floder, «for at de som forbandede Ting skulde gaa nedover med det rindende Vand.» — —

Idet Presten indledede Offerhandlingen, holdtes der en blaa Lerskaal foran ham. I denne var der Vand, som var farvet rødt af rød Farvebark og rød Jord. — Af dette Vand stænkede han noget mod Solen. Ogsaa denne Handling havde sin bestemte sindbilledlige Betydning. Man antog nemlig, at Gud boede i Solen. I deres Gudesagn forekommer der Udtryk, som viser, at to Gudesønner, Ratomaramana, «fra hvem vi har faaet Hjerte og Liv», og Ratomarafefy, «som sætter et Gjærde om Liv og Eiendom», tænkte at bo i Solen. Offervandet skulde da være en religiøs Hyldest til disse to i Solen boende Gudesønner, hvorved de tilfredsstilledes, saa de ikke vilde kræve den syges Liv, men beskyttede ham, sætte et Gjærde om hans Liv. Saa stænkede han noget af Offervandet paa den syges Øine. Ogsaa dette havde Hensyn til Solen. Dens Navn betyder: «Dagens Øie». Navneligheden spiller da ind her. «Dagens Øie» og den syges Øine maatte begge bestænkes med rødt Offervand. Efter enkelte Sagn tænkte Solen som en Del af Gud. Gud, Gudesønnerne og Fædrene, der var «Kanten af Gud» og «Guds Ægtefæller», havde ved disse to Handlinger faaet sit. «Det røde Ligklæde var givet til dem, de havde ikke mere at kræve.»

Derpaa strøg Offerpresten noget af Offervandet paa sine Øine. Derved «skulde han helliges», saa han ikke saa Offerdyret med sine naturlige Øine. Dette havde Hensyn til hans Stilling som Offerprest; «thi dersom den hellige (Offerpresten), der er Guds Stedfortræder, ser Offerdyret uden at hans Ansigt er bestænkt (eller besmurt) med det røde Vand, hvori der er rød Jord, vil Offerdyrets Blod være urent.» (Her benyttes et særskilt Udtryk for urent, som kun bruges for at betegne den Urenhed, som følger Døden).

Naar disse Handlinger var udførte, foretog Offerpresten en Prøve med Offerdyret for at komme efter, om det var et villigt Offer, der vilde give sit Liv for den syge. Han stak paa det, og hvis det ikke brølede, opfattedes dette som et sikkert Tegn paa, at det var et villigt Offer.

Uadskillelig fra et Offer af denne Art var et Tryllemiddel eller en Afgud: Hazomanga : Blaatræ. De madagassiske Hedninger ansaa «Blaatræet» for at være det allerkraftigste Tryllemiddel. Man tillagde det den Egenskab, at det ved Berøring kunde overføre sin magiske Kraft til andre Træstykker, som derved blev forvandlede til «Blaatrær». Denne Tanke fandtes ogsaa ellers i den madagassiske Folkereigion. Tog man saaledes lidt Vand fra en Sort hellige Kilder, der kaldtes «Lysvand», hvortil der var knyttet en særegen Gudsdyrkelse, der tildels optraadte som en Blanding af Hedenskab og Kristendom — og heldte dette ind i almindelige Kilder, blev disse forvandlede til «Lysvand.»

Det «Blaatræ», som brugtes ved de her beskrevne

Offerhandlinger, var af Størrelse som en almindelig Spadserstok af Ibenholdt. Men da dets Egenskaber kunde overføres paa andre Træstykker, havde man ogsaa aldeles hvide «Blaatrær». Dette «Blaatræ» holdt Offerpresten i den ene Haand og Offerkniven i den anden, medens han fremsagde Offerbønnen. En af disse skal jeg gjengive her:

«Vi raaber til dig, o Gud, hør os! Vi raaber til det flimrende, guldglinsende Skjær i Østen, til den rene Sol, den rødglinsende Maane. Kom du Gud, som er Mand, du Gud, som er Kvinde! Kom I otte Ægtefæller, som er én Familie, og som udgjør syv Afdelinger (kan ogsaa betyde syv Medlemmer)! Kom ned efter en Guldtraad, paa en Guldkrak eller paa en Guldseng, kom og velsign denne syge! Det, som er oventil, komme ned og blive lavt; det, som er nedentil, blive høit! Kom I Fædre, som bor i Østen, I Fædre, som bor i Vesten, I Fædre, som bor i Syden, I Fædre, som bor i Norden!

Kom, o Gud, vend ikke Siden til os, men vend Ansigtet til os! Kom, vær ikke fortørnet, vær ikke vred; thi se denne Okse, som vi har bragt her foran dig! Vi er ikke stolte og forfængelige som de, der har noget. Vi er ikke hovmodige og bærer Hovedet høit som de, der ved noget. Thi dette er bestemt af den hellige, forordnet af Mpsikidien (Spaamanden). Se denne Okse! Den er ikke bragt hid for at spises af os, som om vi er Fattigfolk, der trænger den. Denne Okse er kjøbt for Ris, som vi behøver til Føde; den er kjøbt for Lambaer, som vi klæder os med, og som vi ikke vilde skilt os med. Vi har

bragt den for at tilbytte os et lykkeligt Hjerte, for at købe os et levende Hjerte her foran dig. Dette Offerdyr er et Byttemiddel, som har Byttemiddelevne; det er en Stedfortræder, som har Stedfortræderevne, og som kan træde istedetfor den syge; thi Ramangas (den Blaaes) Liv og Eiendom skal kjøbes, saa han reddes. Vi gjør Sonoffer til Spaden, for at den ikke skal bruges til at aabne Graven. Vi gjør Sonoffer til Skuffelen, for at den ikke skal bruges til at skufle Jord bort fra Døren til Graven. Vi gjør Sonoffer til Kniven, for at den ikke skal bruges til at skjære «ondt Kjød». Vi gjør Sonoffer til Matten, for at den ikke skal benyttes til at lægge «ondt Kjød» paa. Vi gjør Sonoffer til Kurven, for at den ikke skal bruges til at bære «ondt Kjød» i.»*)

Efter denne Del af Offerbønnen foretoges en Besværgelse af det onde. Afgudspresten sagde: «Smertesskriget, Taarerne, som rinder ned ad Kinderne, det som gjør, at man dør som Børn, det som bevirker, at man ikke elsker Fader og Moder, at man ikke understøtter og hjælper fattige Slegtninge, — det afhugges og kastes bort ved Kanten af Blaatræet». Saa skræbede han syv Gange paa det «Blaatræ», han

*) Anmerkning. I Madagaskars Indland brugtes store stensmurede Gravkamre. Døren til disse bestod af en stor Sten stukket ned i Jorden. Derfor maatte man spade og skufle Jorden bort fra Stenen til Graven, naar denne skulde aabnes ved Begravelser eller ved Ligvendinger. «Ondt Kjød» kaldtes Kjødet af Kvæg, som var slagtet ved Begravelser.

Madagassernes Gravkamre minder om, hvad der var Skik blandt Jøderne. Spørgsmaalet: «Hvem skal vælte bort Stenen fra Døren til Graven for os?» Mark. 16, 3, forstod Madagasserne saa godt.

holdt i Haanden. Syv var som nævnt Besværgelsens, Tilintetgjørelsens Tal. Det afskræbede blandedes med det røde Offervand i Lerskaalen. Med dette Vand bestænkede han nu Offerdyret syv Gange fra Hovedet til Bagbenene. Derpaa fremsagde han et Velsignelsesønske:

«Glæden skal stadig fornyes og være bestandig. Den glade, lyse Dag skal stadig vedvare. Solen skal altid fremkomme fra Østen. Lykken og Glæden skal være som ved Maaneskifte: den dør idag og bliver levende igjen imorgen. Vi skal altid have det, som gjør os godt. Der skal ikke være Ulykke her, ikke Ulykke der. De lykkelige Dage skal altid vende tilbage.» Her faldt de forsamlede ind og raabte i Kor: «Maatte, o Andriamànitra Andriananahàri (to Navne paa Gud), det fuldføres godt og skjønt, som vi nu gjør.» Presten skræbede derpaa 6 Gange paa «Blaatræet». Ogsaa nu blandedes det afskræbede med Offervandet i Lerskaalen, og Offerdyret bestænkedes dermed 6 Gange fra Bagfødderne opad til Hovedet. 6 var Velsignelsens Tal. Dette symboliserede Opgangen. De syv Slag fra Hovedet til Bagbenene var et Sindbillede paa Nedgang, Forbandedelsen. Saa skares Halsen paa Offerdyret. Idet Blodet strømmede ud, gjentoges Raabet: «Maatte det, o Gud, fuldføres godt, fuldføres skjønt, det, som vi nu gjør.»

Det slagtede Offerdyr deltes i 7 Dele. Dets Pukkel og Lunger lagdes tilside som Offer til Gud og Fædrene. Idet Offerpresten lagde tilside det Stykke, som var Guds Del af Offeret, sagde han: «Dette er

til Eder, I Guder, spis skjønt, spis godt» (∴ maatte det bekomme eder vel).

Ved Fædrenes Stykke brugtes den samme Formel med den Forskjel, at Fædrene da tiltaltes istedetfor Gud. Det Stykke, som var for Gud, lagdes altid ovenpaa det, som var til Fædrene.

Undertiden stegtes disse Stykker «til en god Lugt for Gud og Fædrene».

En Stund efter at de ofrende havde lagt disse Offerstykker frem for Gud og Fædrene, indbødes Forsamlingen — der var flere tilstede ved saadanne Ofringer — til at «spise Guds Levninger». De kunde begynde straks, da «Gud og Fædrene spiser hurtig», saa at de allerede var færdige. Det var jo rimeligt. Det var jo kun Lugten, de skulde nyde.

I den madagassiske Offerhandling, som vi her beskriver, foretoges nu nogle rituelle Handlinger, som havde sin bestemte Mening. Tre Flekker af Offerdyrets Blod sattes paa den syge, nemlig en paa Panden «mellem Øinene» (dette var almindeligt ved blodige Offere, enten de var Sonoffere, Løftes- eller Takoffere), en paa hver Side paa den øverste Kant af Forhovedet henimod Panden, nær Øienbrynene.

«Dette er» — sagde Offerpresten — «Blod, som træder istedetfor den syges Liv».

Den syge var svøbt i et mørkeblaat Silkelamba. Paa dette blev der sat en Blodflek mellem Skuldrene. Hvilken Betydning dette havde, vil forstaaes af det, som i det foregaaende er sagt om at indpode Trylle-middelpulver mellem Skulderbladene. Skylden, som det ikke stod i menneskelig Magt at fjerne, skulde

derved borttages. Blodflekken kunde ikke naaes af Hænderne. Ligesaa lidt skulde den syge «naaes af Ulykken»: Sygdom, Fattigdom og Død.

Overhovedet betegner alle de her nævnte Blodflekker Delagtigheden i den Befrielse, som Sonofferet antoges at bringe den syge.

Det var Skik ved saadanne Offerhandling, at man desuden satte en Blodflek paa den Spade, Skuffel, Kniv, Matte og Kurv, som man havde bragt til Offerstedet. I Offerbønnen blev det udtrykkelig nævnt, at man «gjorde Sonoffer» til disse Gjenstande. Man møder her den samme Tanke, som man ellers merkede inden det madagassiske Hedenskab: Naturgjenstande tillagdes overnaturlige Kræfter, saaledes i Dyrkelsen af Tryllemidlerne, ja de gjordes enddog til étt med Gud, saaledes hellige Stene, hvor man bad og ofrede; ligesaa Spaadomsapparaterne. Hos Madagasserne var dette et af de mest primitive Udslag af Animisme; men hvad den her nævnte Offerskik med Blodflekene angaar, da ledes Tanken hen til Israels Folk, der ved Udgangen af Ægypten strøg Blodet af det slagtede Lam paa Dørstolperne i sine Huse, 2 Mos. 12, 7—13. Ogsaa her som ellers famlede de madagassiske Hedninger efter Soningstanken: «Jeg vil se Blodet og gaa eder forbi.» 2 Mos. 12, 13.

Ikke alle Offerhandling for syge foretoges ved Kanten af Grøften. De kunde finde Sted paa den aabne Plads midt inde i Landsbyen eller inde i Huset. Offerdyret kunde foruden Storkvæg ogsaa være Faar, Gjeder, Bukke eller Høns. Tildels fødte man Tryllemidler til Offerdyret, for at «Offeret skulde blive sterkt.»

Hvis den syge ikke blev frisk, kunde Offerhandlingen gjentages mange Gange. Okse efter Okse kunde da ofres. Undertiden begyndte man at ofre Høns. Hjælp ikke det, saa maatte der bringes et mere værdifuldt Offer, f. Eks. et Faar. Virkede heller ikke det, saa bragtes en Okse eller endog flere Okser som Offer.

*

Til de stedfortrædende Offere maa vi regne de religiøse Handlinger, som Madagasserne sammenfattede under Fællesnavnet «Faditra». Disse Handlinger var blandt de madagassiske Hedninger ligesaa almindelige som de ansaaes for at være nødvendige. «Den, for hvem der ikke var gjort Faditra, er syg; den derimod, for hvem der var gjort Faditra, er frisk og lykkelig.» Thi ved en Faditrahandling skulde den syge «blive fri for Ulykken, fri for den onde Trolddom, som dræber Folk.» — Den syge og svage skulde ved en saadan Handling «blive sterk som Jernet og Stenen.»

Faditrahandlerne var yderst forskellige, og de rituelle Skikke, som fulgtes, var baade mange og indviklede. Et Faditraritual, der blev nedskrevet af en af mine Elever paa Lærerskolen, en tidligere Afgudsprest, udgjør saaledes 46 Kvartsider. Dertil kom Bestemmelser om Mediciner m. m., som forordnedes for den, der underkastede sig en Faditrahandling. Naturligvis fulgtes ikke det hele Ritual ved enhver Handling. Det kom nemlig an paa, hvad der skulde benyttes til Faditra. Dette afgjorde Afgudspresten i ethvert Tilfælde, og dette maatte rette sig efter det «Svar», Sikidien, Spaadommen, gav i de enkelte Til-

fælder. Men det var en fast Regel, at der altid maatte være Lighed mellem det Middel, som benyttedes, og det onde, som ved det «skulde borttages.»

Eksempelvis kan det nævnes, at dersom Sikidien gav det Svar paa et herhen hørende Spørgsmaal: «Bøiet, brudt», da maatte et bøiet eller brudt Mønsaastræ benyttes som Faditra. Svaret gav nemlig tilkjende, at en Stormand i Slegten snart vilde komme til at bøies ved en Sygdom eller brydes ved en nær forestaaende Død. Mønsaasen, der bar Husets Tag, var tillige et Sindbillede paa en Stormand, som «bar Riget», «bar Familien og Slegten». Fik man derimod Svar som disse: «Landsbyen er skaldet», eller: «Landsbyen bliver øde», da maatte der i første Tilfælde tages Jord fra et Sted, som var aldeles blottet for Græs, og i det sidste Tilfælde toges Jord, Græs eller Stykker af Buske i en Landsby, som var øde, og forladt af sine Beboere, for dermed at gjøre Faditra. Gav Sikidien tilkjende, at «tre Mennesker dør paa én Dag», saa dræbte man tre Græshopper, hvorved man gjorde Faditra.

At der var Lighed mellem det onde, som skulde fjernes, og det Middel, man brugte dertil, er ikke eget for Faditrahandlerne. Det er et Træk, som er gennemgaaende i den madagassiske Gudsdyrkelse. Og dette gjaldt ikke bare det onde, som man søgte at besværges, men ogsaa Gøder, man vilde opnaa. Dette findes som den ledende Grundtanke i deres Tryllemidler, i Sættelsen af dem og i deres Dyrkelse.

Man har ment, at den Lighed der var mellem det

onde, som skulde fjernes, og det Middel, som brugtes dertil, skulde for Faditrahandlingernes Vedkommende minde om Kobberslangen, som Israel opreiste i Ørkenen. 4 Mos. 21, 8—9.

Ikke ved nogen af Madagassernes religiøse Handlinger kunde der bruges saa forskjelligartede Midler som ved Faditra. Træstykker, Husgeraad, Jorddyrkningsredskaber, Kjødstykker, Blade, Urter, Stene, Jordklumper, røde Haner, spraglede Høner, Okser, Faar, Gjeder og Græshopper kunde bruges «for at gjøre Faditra.»

Som oftest stod disse Handlinger i Forbindelse med Skjæbnelæren. (Se derom mit Skrift: Skjæbnelære og Dagvælgeri blandt Madagasserne).

Brugtes der Dyr til Faditra, maatte de ikke dræbes, men slippes ud paa Marken, hvor de skulde gaa til de døde af sig selv.

Saadanne Dyr der var brugte til Faditra tænktes at «optage Ulykken», — som virkede Svaghed, Sygdom og Død, — i sig. Dette i Forening med den Skik at de Dyr, der blev brugte som Faditra, ikke maatte dræbes, men gaa frit om ude paa Marken, leder unegtelig Tanken hen paa Syndebukken, som sendtes ud i Ørkenen belæst med Folkets Synder, 3 Mos. 16, 10, 22.

Det Træk, at en anden eller noget andet kunde optage det onde eller Ulykken i sig var ikke eget for Faditrahandler. Det findes overalt i Madagassernes Religion og Folkeliv.

Blev en Storhøvding syg, lagde han sig paa en Seng eller Brisk. En af hans Slaver blev lagt under

Sengen eller Brisken. Den syge blev overgydt med Vand. Dette sildrede ned paa Slaven. Derved «kom den syges Sved paa ham» saa at han «optog» sin Herres Sygdom i sig. — Forskjellige Ting i en syg Mands eller Kvindes Hus f. Eks. lidt Ris, Stykker af sønderslaaede Lergryder, Pengestykker m. m. lagdes paa Korsveie. Dersom nogen af Vanvare berørte disse Ting eller af Egennytte fristedes til at tage Pengestykkerne, blev Sygdommen overført paa en saadan. Ligesaa hvis Hundene spiste af Risen. Denne Tanke førte man videre, førte den ind i Hedenskabets yderste Mørke. Hedninger, som led af selvfor skyldte Sygdomme, bedrev Hor i den Hensigt at overføre sin Sygdom paa andre. Dette troede de vilde lette Sygdommen for dem selv og bevirke, at den snarere kunde læges.

Paa Korsveie og foran Landsbyens Port eller Husets Dør lagde man syv Rørstykker eller Træpinder. Disse var valgte og indviiede af deres Troldmænd. Fik Hedningerne Øie paa slige Trolddomsmidler, blev de ligesaa forskrækkede som forbitrede. De skreg, forbandede Trolddommen og de «onde Mennesker» som øvede den. De spyttede. Det at spytte hørte med til Forbandelsen. Paa mine Reiser har jeg seet slige Trolddomsmidler. Som oftest bestaar de af smaa Rørstykker, ordnede og lagte tilrette efter bestemte Tegn i Sikidiapparatet. Mine Venner, troværdige Folk, kunde fortælle mange Historier om hvor forfærdelig farlig en slig Trolddom var. En af disse skal jeg meddele. Rarivo, en kjendt Guvernør, Elev fra Londonermissionens theologiske Skole, døde plud-

selig. Det var en saadan Trolddom som havde dræbt ham — det troede Hedningerne og en Del Kristne. Hans Fiender havde lagt et Katteskind, hvori der var indsyede slige Trolddomsgreier som de her nævnte, foran hans Dør om Natten. Da han kom ud om Morgen, blev han forbitret paa Vagten og sparkede til Katteskindet med den onde Trolddom i. Straks blev han syg i den høire Fod. Sygdommen trak sig opover til den naaede Hjertet. «Dette dræbte ham!»

2. Offere for at ære og styrke Afguderne.

Madagasserne havde sine private Tryllemidler, Familie-, Slægts- og Rigstryllemidler samt Krigstryllemidler og mange andre Slags Tryllemidler dyrkedes som Afguder. Til disse ofredes der enten til bestemte Tider eller leilighedsvis.

En saadan Afgud lavedes af en Soldat, der i sin Tid boede ikke langt fra min Station. En Søn til denne Mand blev en Kristen og hørte til Menigheden. Han var en gammel Mand, da jeg lærte ham at kjende, saa det er meget længe, siden Afguden blev lavet. Dette skede efter en Aabenbarelse fra en af Afgudslavernes Fædres Aander. «Afguden var Krigsgud og skulde redde» den Mand, som lavede den, fra enhver Krigsfare. Den bestod af to Dele, da Totallet var Styrkens Tal i Madagassernes Religion. Det var tillige Gudstallet i deres Spaadom. Den ene Del havde faaet et Navn som betyder: «Meget som ikke udtørres, ikke tørker ind»; den andens Navn var: «Overflødighed, Betaling, Vederlag.» Fællesnavnet paa disse to Dele, Afgudens Navn, var: «Den som

ikke elsker røde Børn». «Røde Børn» var i den Tid et Kjælenavn paa Adelsfolks, Storfolks Børn. Det var ikke saadanne Folks Børn Afguden «elskede». Nei, den «elskede» almindelige Folks Børn. Det var saadanne den vilde have til Offer. Dette var ifølge Aabenbarelse af Fædreneaanden til Soldaten. Denne Aand bød, at der hver Nytaarsfest skulde ofres et Barn til Afguden. Dette var en Betingelse, for at den kunde beholde sin Beskytterevne. Saa fik Soldaten af Aanden det Paalæg, at han skulde bade i syv Bække eller Kilder, «i syv Daler». Da dette var gjort, aabenbarede Aanden sig atter for ham og bad, at han skulde skjære af den venstre Haands Lillefinger ved det nederste Led. Blodet skulde dryppe ned paa et Blad. Den følgende Dag, «en Dag med en god Skjæbne», aabenbarede Aanden sig atter for ham. Den forordnede da, at han skulde tage Blodet, som var dryppet paa Bladet, og smørre det paa Afguden. «Nu» — sagde Aanden — «er Guden 'helliget' til dig. Saaledes skal du gjøre hvert Aar.»

Afguden opbevaredes i syv smaa Kurver, den ene uden paa den anden. Disse maatte være flettede af en Art Siv, hvis Navn betyder Glæde for at glæde Afguden. For at ære Afguden maatte den svøbes i fint Silketoi. Den opbevaredes i sine Kurver i «Fædrenes Hjørne».

Soldaten fik ikke beholde sin Gud mere end et Aars Tid. Han ofrede en Gang til den. Offeret var et av hans egne Børn, Broder til den ovenfor nævnte Mand, som senere blev Kristen.

Landets daværende Førsteminister foranstaltede en

Styrkeprøve mellem forskellige Krigsguder. Soldatens Krigsgud vandt Prisen. Han overlod da sin Gud til denne mod en Gave af 100 Dollars, en meget stor Pengesum i den Tid. Senere arvede den ældste Søn af denne Førsteminister, Faderens Afgud. Hvert Aar maatte der ofres et Barn til den. Natten for Offerhandlingen maatte Afgudens Eier bade i syv Bække eller Kilder efter den Aabenbaring, den Mand havde faaet, som lavede Afguden.

Oprikelig fulgtes den Skik, at de Børn, blandt hvilke Offeret skulde udvælges, opstilledes i to Rækker. Afguden blev salvet, saaledes som det altid var Skik ved Afgudsdyrkelsen. Saa blev den svunget over en Ild, hvorpaa der var lagt Harpiks, «for at det skulde dufte godt for den». «Der, hvor Røgen gik, maatte Offeret søges.» Den, som Offerrøgen først naaede hen til, maatte ofres. Jeg fik god Besked om den allerførste Offerhandling. Der blev da ofret et Barn, der var Broder til en Mand, som senere blev Kristen og Medlem af min Menighed.

Senere brugte man at hænge op en Matte i Huset før Offerhandlingen. Saavidt jeg kunde forstaa, kjendte man til Bugtale. En Røst, der lød som om den kom fra Rummet bag Matten, udraabte Offerets Navn. De stakkars Hedninger troede, at det var Afguden, som talte. Dens Ord «maatte adlydes». Det var nok ikke altid, man brugte Bugtaler. En Mand blev simpelthen skjult bag Matten og fremmumlede Offerets Navn.

Her ser vi noget af den «Løgnens Magt» og «Uretfærdighedens Forførelse», som særmerker Hedningesindet og Hedningelivet. 2 The. 2, 9-10.

Det uheldige Offer blev behandlet paa den mest oprørende Maade. Der puttedes Mose eller Kluder ind i dets Mund, «for at dets Aand ikke skulde forlade det», før det blev ofret. Nu toges Skaffet af et Spyd, som opbevaredes i en Hule til det Brug. Med Spydet hug man i Offerets Hovedisse, til det faldt ned. Saa skar man Hovedet af det og satte dette ved siden af Afguden. En Flek af Offerblodet sattes saa paa Afguden, paa dens Eier og de faa andre, som fik være tilstede.

Det var saa, at flere kunde deltage i den Handling, hvorved Offeret udpegedes. Men ved selve Offerhandlingen var kun nogle faa udvalgte tilstede. I det aller sidste var Afgudens Eier alene om det.

Til denne som til alle andre madagassiske Afguder hørte der bestemte Forbud. Blandt disse var der et, som var ret eiendommeligt. Man maatte ikke pudse Næsen i det Værelse, hvor Guden opbevaredes. Hvis den, som overtraadte dette Forbud, var en overordnet af Afgudens Eier, maatte Brøden sones med et Menneskeoffer. Heldigvis var det ikke ret mange, som han betragtede som sine overordnede.

En Kristen, som kjendte godt til disse Forholde, fortalte mig, at da en engelsk Missionær besøgte Afgudens Eier, blev han ført ind i Bedsteværelset, hvor Afguden opbevaredes i de syv smaa Kurver. Under Opholdet kom Missionæren til at pudse Næsen. Derved blev Afguden vanæret. «Det forbudne var overtraadt. Et Barn maatte ofres før at ære den. Kun derved kunde den gjenvinde sin tabte Kraft og Beskyttereve.»

Menneskeofringerne til denne Afgud kunde i Længden ikke skjules. Og da Folket kom efter, at disse vederstyggelige Handlinger var meget imod Premierministeren Rainilaiarivönys Vilje, fik man Mod til at tale paa den Maade, som var ret almindelig i hin Tid: Man digtede Nidviser, som man sang paa de store Danselag i Bygderne. Nogle af de mest fremtrædende Strofer i den Vise, man sang om N. N.s Menneskeofringer, skal jeg oversætte:

«Jeg er ikke haardhjertet som N. N.s Afgud,
den kræver Børn,
som dets Fader ikke vil give Slip paa,
som dets Moder ikke vil give Slip paa.»

I Aaret 1889 drog N. N. som Næstkommanderende med det Hærtog, som sendtes for at lægge Sakalaverne paa Madagaskars Sydvestkyst under Hova-regjeringen.

Under Hærens Ophold i Fort Dauphin ofrede han en af sine Slaver til denne Afgud. Den ofrede havde Slegtninger i mit Stationsdistrikt. De var med som Bærere. De begrov Offeret.

Efter Sigende ofrede han en anden af sine Slaver, da han kom frem til Tulear. Men nu gik det saa vidt, at Premierministeren maatte gribe ind. N. N.s Slaver truede med at flygte til de franske i Diégo Suarez.

Da Landet blev erobret af de franske, blev denne Mand straks forvist og døde kort derefter i Landflygtighed.

Der skulde ikke saa meget til, før man ofrede

Mennesker til Husguderne. Da Engh paa sin første Undersøgelserese kom til et Torv vel en Times Vei fra det Sted, hvor han senere anlagde Betåfostationen, blev han afkrævet Pas af en høiere Adelsmand. Han optraadte fra først af noksaa myndig og barskt; men han «blev overvunden af Enghs Venlighed» og rakte ham Haanden. Dette skulde Adelsmanden ikke gjort. Afgudspresten fandt nemlig ud, at derved var hans Husguder vanærede og berøvede sin Kraft. De maatte da æres, ved at et lidet Barn blev ofret.

Senere blev denne Adelsmand og hans Familie vundne for Kristendommen.

At Mennesker kunde ofres til Madagassernes Krigsguder, har jeg havt Anledning til personlig at forvisse mig om. Paa en Reise kort efter Udbruddet af den første fransk-madagassiske Krig i 1883 kom jeg til et Sted udenfor vor Arbejdsmark, et Sted hvor Befolkningen senere blev berygtet for sit Europæerhad. Der stødte jeg paa en Flok yngre Mænd, som kom fra en Kabar, Folkeforsamling, hvor det var bestemt, at de skulde gaa som Soldater til Nordvestkysten af Øen for at kjæmpe mod de franske. Da de saa mig, raabte de: «Han skal gjøres til et Gevær-Soneoffer.» Raabet gjentoges flere Gange. Mine Skydsfolk sammen med en af de mere besindige i Skaren fik dog greie Sagen, saa jeg kunde fortsætte Reisen.

3. Løftesoffere, Takoffere og leilighedsvisse Offere.

Denne Sort Offere var de mest almindelige blandt Madagasserne.

Krigere, Røvere, Ransmænd, Tyve, Kranglere, som laa i Retsstrid med sine Naboer og andre, Mænd, som gik paa hedenske Kjærlighedsveie, Kvinder, som lagde Snarer for Mænd, Kvinder, «som ønskede at føde,» syge Folk, som vilde blive helbredede, og friske Folk, som ikke vilde blive syge, — alle gjorde de Løfter. I det hele taget var det saa, at Madagasserne gjorde Løfter, naar de vilde redde sig ud af en vanskelig Stilling, beseire en Modstander, blive «fri for en Ulykke» eller opnaa et Gode. Slige Løfter var et Slags Skriftemaal, hvor Hedningerne viste sit Sindelag og aabenbarede sine mest skjulte Tanker, ofte ogsaa de Gjerninger, som var en Frugt af deres Tanker og Ønsker. Ikke saa sjelden laa der bag Løftesofrene Tanker, som ikke kan nævnes. De dreiede sig om den «frække Ryggeløshed», som Skriften betegner som Særkjende paa Hedningelivet. 1 Pet. 4, 4.

Men det var dog ikke bare daarlige Mennesker med slette Formaal, som aflagde Løfter. Det samme gjorde ogsaa ærlige Folk, som drog ud paa Handelsreiser, bragte Varer til Torvene eller gik i andre Ærinder.

De religiøse Tanker, som ved Løftesoffere kom tilsyne hos saadanne Mennesker, minder om det Løfte, Patriarken Jakob aflagde i Betel paa sin Vandring til Mesopotamien. 1 Mos. 28, 18—21.

Det Løfte, Jakob gjorde (Vers 20—21), vil Madagasserne saa inderlig godt forstaa og give sit fulde Bifald. Det dreier sig om Opnaaelsen af timelige Goder. Den Betingelse, Jakob satte, for at «Herren skulde være hans Gud» og «Mindestenen et Guds

Hus,» det finder man ogsaa i Madagassernes religiøse Løfter paa deres hellige Steder.

Dersom de oversanselige Magter gav dem det, som de betingede sig i Løftet, maatte de «udløse det». Undlod de dette, vilde de rammes af de sværeste Straffe. Hvis det var en Fyrste, Storhøvding eller Hærfører, som havde aflagt et bestemt Løfte og brød det, vilde Straffen tillige gennem ham ramme hans Undersaatter, hans Stamme eller den Hær, som han stod i Spidsen for.

Noget tilsvarende til dette finder vi ogsaa hos Herrens udvalgte Folk og andre Folkeslag. Vi kan bare tænke paa Jeftah. Hans Ord til Datteren og hendes Svar til den nedbøiede, kummerfulde Fader forstaaes bedst, naar vi antager, at de paa det religiøse Stade, de stod, har havt de samme Grundtanker om et saadant Løftes Ubrødelighed som de, vi finder ogsaa hos Madagasserne. Jeftah sagde: «Jeg har opladt min Mund til Herren, og jeg kan ikke tage det tilbage.» Hans Datter delte hans Tro. En orthodox madagassisk Hedning vilde lettere end vi skjønne dette.

Madagasserne vilde nok synes, at Patriarken Jakob «var lad» med Hensyn til Indfrielsen af sit Løfte. Derfor maatte Herren give ham et særskilt Paalæg om at gjøre det, som han havde lovet. At Løftet maatte opfyldes, ja derom vil de kjære Madagassere være enige med den gamle Patriark. Men saa var det forbi med Samfølelsen. Jakobs Familie og de, som var med ham, maatte «skaffe bort de fremmede Guder, rense sig og skifte Klæder.» Der fordredes

en Sindsforandring. Det vilde de madagassiske Hedninger ikke vide noget af. Løftesofferet maatte bringes, — men dette havde ligesaa lidt som deres andre Ofre nogen moralsk Indflydelse paa dem. Sindsforandring krævedes ikke. De vedblev at søle sig i tilvante Laster, efterat de havde ofret, som tidligere. Deres Ofre virkede som «gjort Gjerning». Løftet stod for dem som et Kontraktsforhold og dets Indfrielse som en Betaling. I saa Maade kunde ogsaa Madagasserne sige: «Mine Løfter vil jeg betale Herren.» Ps. 116, 14, 18. Men dermed troede de sig at være færdige.

Løftesoffere hed paa madagassisk Fanalamboadi, d. e. Udløsning af et Løfte. Offeret stod altid i Forhold til Værdien af det Gode, som man vilde opnaa ved Løftet. Jeg skal nævne enkelte Træk, som viser dette. —

Sakalaver, som drog til Madagaskars Indland for at røve og plyndre, ofrede og gjorde Løfter ved et af de mest bekendte Overfartssteder. De ofrede en Okse til Gud og Fædrene. Noget af Blodet udgjød de i Floden. Det var til Fædrene, der tænktes at eksistere som Flodaander. Saa satte de en Blodflek paa hver af Deltagernes Pander og paa deres Vaaben (cfr. hvad der ovenfor er sagt om denne Offerskik). De gjorde da det Løfte, at dersom de seirede paa sine Røvertog, fik et rigt Bytte af Mennesker, Kvæg m. m., og fik bringe dette vel over den store Flod uden at blive indhentede og slaede af Folk fra Indlandet, saa skulde de ofre et Menneske. Dette Løfte blev ubrødelig holdt. De ofrede et af de røvede Mennesker.

Gjaldt det derimod mindre farlige Krige, saa krævedes der ikke noget værdifuldt Løftesoffer. Mænd som «krigede Kvinder» aflagde Løfter, just som almindelige Krigsfolk, Røvere og Ransmænd. Som vi har seet, var det særlig ved de hellige Overfartssteder disse tilbød og aflagde Løfter. — Madagasserne brugte Udtrykket «krige» om forskellige Ting. At tinge benævntes at «krige Pris», at diskutere kaldtes at «krige Tanker». Elskov var betegnende nok: «at krige Kvinder». Stormænds Rangstrid kaldtes at «krige Æresgrader» o. s. v. — Kvindekrigere derimod holdt sig til «hellige Stene». En af disse skal jeg nævne. Den stak frem af Jorden som en liden Klippespids. Midt paa Stenen var der et lidet aflangt Hul. Dette var det som bevirkede, at den tilbades af kvindesøgende hedenske Mænd. Disse stillede sig i en bestemt Afstand fra Stenen. I den venstre Haand havde de endel smaa Kiselstener. Disse kastede de, en efter en — mod det aflange Hul i Stenen. Traf man dette, var det et sikkert Tegn paa, at man vilde faa det man søgte. Saa aflagde man Løftet: at vende tilbage og salve Stenen rundt omkring med en Fedt- eller Talgklump til omkring 5 Øres Værd. Salvningen maatte gaa rundt Stenen «for at Takofferet skulde være fuldkommet.» Der gik en stor sort Stribe rundt Stenen. Denne var dannet ved Salvning af taknemmelige Tilbedere, som bragte «et fuldkommet Takoffer» idet de udløste det Løfte, de havde aflagt.

Ved andre slige Stene fulgte man en noget anden Skik, naar man bad om Lykke paa sine mørke, ødelæggende Kjærlighedsveie. Man stillede sig ogsaa

da et Stykke fra Stenen, stak den høire Haands Pegefingert frem, gik med lukkede Øine mod Stenen. Traf de Hullet, vidste de, at de fik, hvad de søgte.

Kvinder bad ved og til Stene om at faa Børn. Slige Stene maatte være æggeformede — Frugtbarhedens Symbol. Efter Bønnen lagde de Smaastene, som de kaldte «Stenbørn», et Sindbillede paa, at de bedende Kvinder snart maatte blive saa lykkelige, at de kunde bære Børn, paa sin Ryg. Ogsaa Kvinder bragte «et fuldkommet Takoffer», de salvede Stenen rundt om med et Fedtstykke.

«Vanvittighedens Mulm og Mørk, er stort paa Jorderige. Folk gaar som i en taaget Ørk, ved lidt af Gud at sige». Der er ingen Tvil om, at de Mænd og Kvinder, der bad til slige Stene, «gjorde dem til étt med Gud.» Ogsaa her støder vi paa en Levning af Animisme, (Aandedyrkelse) som var almindelig paa Madagaskar. Man bad til Aander i Floder, i Kilder, paa Bakkerne og flere Steder. Sine Spaadomsapparater bad Spaamændene til ved Siden af Gud og Fædrene; ja, de benævnte dem som Gud. Risen kaldtes ogsaa Gud, Okser ligesaa og andre Ting. Det hemmelighedsfulde, det forbausende og det nyttige gjordes til Gud.

I Madagaskars Indland holdtes der inden forskjellige Familier en Høstfest. En Gryde fyldtes af den nylig indhøstede Ris. Denne kogtes, indtil den kogte over, et Sindbillede paa, at de havde faaet en overflødig Velsignelse. Det, som kogte over, samledes i en Jernøse, lagdes paa et grønt Bananblad og hensesattes paa den øverste Kant af «Fædrenes Hjørne»;

det nordøstlige Hjørne i Huset, hvor Familiens Fædre tilbades. Dette Høstoffer var et Takoffer.

For dem, der kjender den madagassiske Folkekarakter, er det ikke det mindste paafaldende, at man merker lidet eller intet til Taknemmelighed i de Bønnen, hvormed denne Offerhandling indviedes og afsluttedes. De bedende paakaldte Gud og Fædrene «fra hvem de var komne tilsyne», bad til to Gudesønner, til «de Guder, som er otte Ægtepar, til Solen og Maanen, og Jordens Ledsagere og Himlens Ledsagere» og til den Afgud, som de kaldte Tsotsòroka, som for Anledningen var opstillet i «Fædrenes Hjørne».

Familiefaderens Takkebøn under Spisningen af Offerisen er betegnende for det jordvendte hedenske Sind: «Aa, vi er lykkelige, o Gud, thi vi har naaet til denne Høsttid. Maatte hele Familien opleve en ny Høst! O, maatte vi aldrig rammes af noget ondt; maatte vi aldrig faa ondt af den Mad, vi spiser. (Der ved tænktes paa, at Troldmænd kunde forhekse Maden deres og derved paaføre dem Sygdom og Død. Madagasserne var som alle Animister «under Dødens Frygt al sin Livstid»). Maatte Risen ikke forlade os eller vi skilles fra den.» —

Ved de madagassiske Nytaarsfester bragtes der ogsaa Offere. Kjødstrimler — der slagtedes en Masse Kvæg ved Nytaarsfesterne — lagdes op paa den øverste Kant i «Fædrenes Hjørne». Det tørrede ind og spistes af Familien ved den følgende Nytaarsfest. Saa gik man til Fædrenes Grave, hvor man bad og ofrede Brændevin, brændte Talg eller Harpiks.

Paa flere Steder i Indlandet og Lavlandet reiste

man Mindestene. Ved nogle af disse var der opreist en Stang, hvortil der var fæstet et Oksehorn. I Hornet heldtes der nu og da Brændevin. Det var et Drikoffer til Fædrene i Lighed med det Offer af Brændevin, som hver Nytaarsfest udgjødes paa Fædrenes Grave. Det var tillige et Takoffer.

Madagasserne udførte ogsaa leilighedsvisse Offerhandlinger. Man ofrede saaledes en rød Hane (det røde er Bestandighedens Symbol, Dronningens Farve), idet man indviiede sine Huse. Offerblodet udgjødes i det Hul, hvori man satte den Stolpe midt i Huset, som bar Mønsaasen.

Da en berømt Konge i Indlandet byggede et Slot, «krævede Spaadommen» et Menneskeoffer. Kongen spurgte da sine Hofmænd, om nogen af dem var villige til at lade sig ofre, «for at styrke Riget». En af dem fremstillede sig som et villigt Offer. Men pludselig gav Spaadommen efter. Der krævedes ikke Menneskeliv, men Menneskeblod. Spaamanden gjorde da et Snit i et af Ofrets Ører, og Blodet af dette dryppedes ned i de Huller, hvor Tagbjelkerne sattes. Hofmanden, der havde fremstillet sig som Offer for Kongen og Riget, blev rigelig belønnet. Hans Efterkommere fik den Forret, at de «ikke skulde dø for sine Synder»: ikke straffes for sine Forbrydelser. Denne Ret tilstodes ogsaa Efterkommere af enkelte andre Hofmænd, der tilbød sig som Offere, naar Spaamanden fandt ud, «at Kongens Skridt var onde»: førte til Ulykke for ham og Riget.

Som i alle andre Livsforholde stillede Madagasserne ogsaa Ægteskabsstiftelsen ind under sin Religion.

Paa Sydmadagaskar og Vestkysten ofrede man en Okse ved Indgaaelsen af Ægteskab. Man tog lidt af Offerdyrets Blod og strøg det paa Brud og Brudgom. Det var forbudt for dem, som havde «modstridende Skjæbner» at indgaa Ægteskab. Der kunde overhovedet ikke være nogen Samvirken mellem Folk med «modstridende Skjæbner». I Indlandet var det saa, at det ægteskabsstiftende bestod i, at Brudens Fader fik et Pengestykke af 45 Øres Værd. Dette kaldtes «Faarebagdelen». Navnet viser tilbage til Offerhandlinger, som maa have fundet Sted i gamle Dage. «Faarebagdelen» har da været det Stykke af Offerdyret (et Faar), som gaves til Brudens Fader.

Det religiøse ved Ægteskabsstiftelse forsterkedes — i enkelte Dele af Landet — derved, at der holdtes en Bøn umiddelbart før Overgivelsen af «Faarebagdelen». Bønnen, som holdtes af den ældste i Familien, var rettet til Gud og til «den hellige Jord, som vi bor paa» og til «alt det hellige». Den gik ud paa, at disse Børn (Brudeparret), som ikke har «modstridende Skjæbner», og de tilstedeværende Vidner maatte faa en «stor Afkom og talrige Efterkommere, faa Drengbørn og Pigebørn, og at de maatte blive velsignede.»

Madagassernes Forhold til deres Løftesofre viser bedst Beskaffenheden af deres Religiøsitet. Som nævnt maatte Offeret ydes. Den religiøse Pligt maatte opfyldes. Men naar de havde faaet det, som de betingede sig i Løftet, kunde de selv bestemme Værdien af det lovede Offer. — Et Træk fra den Tid Indlandet blev samlet til étt Rige er oplysende i saa

Maade. En Konge blev fordrevet fra sit lille Rige. I sin Nød lovede han, at hvis han fik forsonet sig med Seierherren og blev indsat som Vasalherre i sit tidligere Rige, skulde han ofre et Menneske. Hans Ønske blev opfyldt. Nu maatte han ofre et Menneske. Men da han var kommen ud af Kniben, havde han Valgfrihed med Hensyn til, hvad Slags Menneske der skulde ofres. Han ofrede da en af sine gamle Slaver, «en som var saa gammel, at han alligevel snart maatte dø.»

I de madagassiske Løftesoffere møder vi en almenmenneskelig religiøs Trang. Denne har inden vort Folk faaet et Udslag i vore «Lovekirker». Fra min Ungdom kjender jeg til, hvorledes man i vore Bygder betragtede slige Løfter. Jeg husker Udtalelser, som gik ud paa, at de Gaver, man lovede, maatte staa i Forhold til ens Formue, til det Gode, man vilde opnaa, eller den Ulykke, man vilde blive befriet fra.

Det ligger saa nær for os Mennesker at gjøre Løfter. Vanskeligere er det at indfrie dem uden Forbehold og Kunster. Derom har vi en Mindelse i vort kjendte Ordsprog: «Loven er ærlig, men Holden er besværlig.»

Dette merker vi tydelig ogsaa hos Herrens eget Folk. Profeten Malakias revsede sine samtidige, fordi de handlede svingagtig og ikke bragte «Offergaver i Retfærdighed.» «Den, som gjør et Løfte og dog ofrer et Hundyr, som har Lyde, til Herren —». Halte, syge og blinde Dyr bragte de som Offere til Herren. «Bring det dog frem for din Statholder! Mon han vilde finde Behag i dig, eller mon han vil tage naadig

imod dig?» spørger Profeten. Mal. 1, 8—14. Det som «var røvet», bragte de i Lighed med Sakalava-røvere som Offere.

Madagasserne var ivrige i sin Offertjeneste. De vilde derved ære de overnaturlige Magter, vinde deres Gunst og opnaa deres Beskyttelse. Og dog maatte de erfare, at de ikke altid fik det, som de søgte. Madagasserne vilde saa inderlig godt forstaa Psalmistens Klage: «Og dog har du forkastet os og ladet os blive til skamme; du drog ikke ud med vore Hære.» Ps. 44, 10.

Madagassiske Krigere maatte have Gud og Fædrene med sig paa sine Hærtog. Sakalavakrigere tog saaledes sine mest berømte Fædres Hjerneskalder med paa sine Krigstog til Indlandet. Dette ansaa de for at være et sikkert Værn mod Nederlag. Efter Datidens Krigsskik blev de overvundne — særlig da Angrebskrigere og Røvere — nedhugne, og deres Lig blev liggende ubegravne. Saadant kunde Fædrene, som var med dem, ikke tillade. Skulde det alligevel ske, og det forfærdeligste en Madagasser kunde tænke sig hænde, «at Liget blev tabt», og ikke blev begravet, saa skulde Fædrene dele Lod med dem, og Krikerne havde ialfald den Trøst, at de havde dem med sig i Døden, og at de paa Slagmarken kunde «blande sine Hjerneskalder med Fædrene», naar dette ikke kunde ske hjemme i Fædrenegravene.

Der findes flere bibelske Træk i Madagassernes Religion og Folkeliv. Dette kommer ogsaa tilsyne i deres Offerkultur og i de Tanker, som staa i Forbindelse med den. Dette kan føres saa langt tilbage

som til det første Offer, Bibelen beretter om. Abel bragte «et Offer af sin Hjords førstefødte og af deres Fedt.» 1 Mos. 4, 4. Det var det bedste, som han havde. Madagasserne priste i sine Offerbønner det Offer, de bragte, som et særdeles værdifuldt Offer. Det var kjøbt for en høi Pris: af de Ting, Klæder, Ris m. m., som de trængte til Livets Underhold. Det var Ting, som de ellers aldeles ikke vilde givet Afkald paa. Derfor maatte Gud komme til dem og se paa det værdifulde Offer, som de havde bragt «foran ham». Han maatte «ikke være vred, ikke fortørnet, ikke tilkaste dem vrede Blikke, ikke vende Siden, men vende Ansigtet» til dem — —». Her har vi den samme Tanke: «Herren saa til Abels Offer.»

Pukkelen paa de madagassiske Okser bestod næsten udelukkende af Fedt. Den var den mest værdifulde Del af Dyret. Derfor var den Guds Del af Offerdyret. Som nævnt stegtes den og Lungerne under enkelte Offerhandlinger «til en god Lugt for Gud og Fædrene.»

Naar madagassiske Hedninger hørte, at Gud «lugtede en velbehagelig Lugt» ved Noas Brændoffer, da vilde dette svare til deres egne Forestillinger om Brændoffer og andre religiøse Handlinger. Naar de bad til sine Afguder, lagde de, som nævnt ovenfor, Fedt og Harpiks paa Offerilden til en god Lugt for Afguden. Af samme Grund havde de saadanne velugtende Sager, som de efter fattig Leilighed kunde opdrive, i de Kurve, hvori de opbevarede sine Afguder.

Ogsaa Madagasserne troede, at de skulde faa det, de søgte, det de bad om «for den gode Lugts Skyld».

Ez. 20, 41. De havde tillige efter sine religiøse Tanker gode Forudsætninger til at forstaa Herrens forfærdelige Trudsel: «Jeg vil ikke lugte til eders Ildoffers Vellugt.» 3 Mos. 26, 31. De vilde i det hele taget forstaa den israelitiske Offerlovgivning.

Her havde vi et godt Udgangspunkt med Haab om Forstaaelse, naar vi i vor Forkyndelse og Undervisning søgte at føre dem hen til og til Tilegnelse af det, som er Midtpunktet og Fuldendelsen af den bibelske Offertanke: «Kristus elskede eder og gav sig selv hen for os som Gave og et Offer, Gud til en velbehagelig Duft.» Ef. 5, 2.

I Tilknytning til dette vil Missionæren kunne lede de madagassiske Kristne til en mere inderlig Tilegnelse og en dybere Forstaaelse af, at alle de, som har seiret ved Jesu Offerdød for os, er kaldte til at være «en Kristi Vellugt for Gud», «en Duft af Liv til Liv», og at han ved os vil «aaenbare sin Kundskabs Duft paa hvert Sted.» 2 Kor. 2, 14—16.

Dette vil ske ogsaa af de madagassiske Kristne, naar de gennem det personlige Livssamfund med Gud dannes til at udøve «den aandelige Gudsdyrkelse», idet de fremstiller sine Legemer som «et levende helligt og Gud velbehageligt Offer.» Rom. 12, 1. De vil ogsaa da opøves til at give, hvad der trænges, for at de kan bestaa som et selvstændigt Kirkesamfund. Saadanne Ydelser vil da ogsaa for dem blive «en yndig Duft, et Offer til Glæde og Velbehag for Gud.» Filip. 4, 18.

Ved Sjælemaninger og Dæmonuddrivelser ofrede de madagassiske Hedninger. De antog nemlig, at et

Menneskes Sjæl kunde forladé det og være borte indtil 5 Aar. Et saadant Menneske vilde da sygne hen og dø, hvis man ikke kunde mane Sjælen tilbage. Ligesaa troede de paa Besættelser af onde Aander. Disse maatte uddrives. De Offere, som her brugtes, var enten en Høne eller en brun mager Okse. Hvis man ofrede en Høne, tog man dens Indvolde ud, et Sindbillede paa, at «al Skyld» var fjernet fra den syges Indre — den for hvem der ofredes. Hønen blev saa fyldt med en Substans, lavet af forskjellige Tryllemidler, som man tillagde sterke, dragende Egen-skaber. Disse skulde da sammen med Maningshand-lingen «drage Sjælen tilbage», lokke den til at komme og bo i den syges Indre, hvor der nu «ikke fandtes nogen Skyld» (Skylden bestod i Overtrædelse af «det forbudne»). Hvis man ofrede en brun Okse, var det for at mane tilbage Barnesjæle hos Kvinder, som havde tabt dem. (Man troede, at Kvinderne foruden sin egen Sjæl ogsaa havde Barnesjæle; disse kunde tabes, og maatte da manes tilbage, ellers kunde hun «i Evighed ikke lægge et Barn til sit Bryst,» forsik-rede Sandsigeren). Kvinden maatte under Manings-handlingen drikke af en Skaal fyldt med Brændevin, der var blandet med Offerdyrets Blod, samt med noget, som var skrabet af et af deres vigtigste Trylle-midler eller Afguder, det saakaldte «Blaatræ». I Skaa-len var der ogsaa et Femfrancsstykke — det hvide var Velsignelsens Sindbillede. Sølvét skulde som i andre Maningshandling virke lokkende paa Aanderne. —

Ved Dæmonuddrivelse ofredes der en Okse.

De her nævnte Ofringer var Led i udviklede, sammensatte Manings- og Besværgelseshandlinger.

Vi har af det foregaaende seet, at de Offere, som de madagassiske Hedninger brugte, ikke var noget «levende og helligt Offer». De bundede i Frygt for Straf og Haab om Vinding. Men selv i deres Takoffere, der er gennemtrængt af Egenkjærlighed og i det hele og store er Ytringsformer for et hedensk Sindelag, er der dog Træk, som kan bruges af en skjønnsom Evangeliets Forkynder. Den Tanke, at Takofferet maatte bringes, at Forsømmelse af dette vilde rammes af uundgaaelige Ulykker og af de sværeste Straffedomme, pegte sterkt i Retning af religiøs Pligt, Forpligtelse og Ansvarsfølelse. Kunde Missionæren fremdrage og rigtig skildre de mest frem-trædende Træk i deres Løftesoffere, vilde Madagas-serne kjende sig igjen, saaledes som de virkelig var: beherskede af Egenkjærlighed og utøilet Sanselighed, men at de dog under dette nøiagtig iagttag de religiøse Skikke, at de levede et Formliv uden indre Kraft, og at de var fremmede for Tanken om at faa denne Kraft. Madagasserne var et Folk, der forsøgte at forene «Uret og Høitid.»

Som nævnt findes der i deres stedfortrædende Offere en dybere Tanke. Madagasserne havde som alle andre Folkeslag sin Del i «Verdenssmerten». «Smertesskriget og Taarerne, som rinde ned ad Kin-derne,» var et Udtryk for den «svære og lønlige Smerte», som boede i «Hjertets dybe Krog» ogsaa hos de madagassiske Hedninger med sit lette Sind og overfladiske Væsen. Og denne Smerte blev til et Smertesskrig med Taarer paa Kinderne, naar de «grebes af Ulykken». Men de vidste ikke noget andet i sin Nød og Hjælpeløshed end at «afhugge»

Ulykken og Smerten og kaste den ved Kanten af Afguden (Blaatræet). Her var der et Tilknytningspunkt for det gode Budskab: «Se det Guds Lam, som bærer Verdens Synd.» «Han bar vore Synder paa sit Legeme paa Træet.» «Han gik en Gang gennem Helligdommen og fandt en evig Forløsning.»

«O Guds Lam uskyldig,
paa Korset ihjelslaget,
indtil Døden lydig.
Hvor ilde du var plaget.
For vor Skyld var du saaret,
har Verdens Synder baaret.
Miskund dig over os, o Jesus.»

Det er af den største Betydning for Arbejdet blandt Hedningerne, at deres religiøse og sædelige Forestillinger udnyttes. De danner tilsammen deres Livssyn. Men jeg tror dog, at man paa dette Omraade ikke maa vente altfor meget. Kløften mellem Kristendom og Hedenskab er dyb og bred. Menne- skelig Udrustning, Indsigt, Kraft og Dygtighed for- maar ikke at udfylde den. Ligesaalidt de bedste Metoder for Missionsarbejdet. En Bro over denne gabende Kløft kan vi kun lægge ved at følge vor Frelsers Ord at prædike «Omvendelse og Syndernes Forladelse for alle Folk.»

«Troens Dør» maa oplades for Hedningerne. Evan- geliet tilegnet gennem en personlig Oplevelse er det eneste, som kan blive en «Guds Kraft til Frelse» ogsaa for det madagassiske Folk.

Nylig udkommet
paa Det norske missionsselskabs forlag.

K. L. Reichelt:

Kinas religioner.

Haandbog i den kinesiske religionshistorie.
174 sider. Pris kr. 1.50.

J. Einrem:

Gjennem grønne briller.

Historier og skildringer fra Madagascar.
2det oplag. Illustreret. 200 sider. Pris kr. 1.50.

M. Horne:

Til seier gennem nederlag.

Missionen paa sydostkysten av Madagascar.
Med billeder og kart. 200 sider. Pris kr. 2.00.

E. Birkeli:

Fra tamarindernes land.

En tekstbog for studiet av missionen paa vestkysten
av Madagascar. Med en mængde billeder og kart.
240 sider. Pris kr. 2.25.

J. Nikolaisen:

Vor Madagaskarmission i dens grundtræk.

32 sider. Pris 10 øre.

Johs. Johnson:

Verdensreligionen.

Et foredrag for forretningsfolk, holdt i Frimurerlogen
i Trondhjem ^{27/8} 1913.
24 sider. Pris 10 øre.